

Möhkön kautta maailmalle

Möhkön ruukki ja sen jälkeen Enso Gutzeit vaikuttivat monella tapaa luovutetun alueen Ilomantsiin. Möhkön kylän kukoistuskausi alkoi 1800-luvun loppupuoliskolla. Siitä tuli itäisen Ilomantsin keskuspaikka, jonne itäisistä kylistä tultiin myymään metsän ja veden antimia ja ostamaan kylän kaupoista jauhoja ja muuta tarpeellista.

Möhkön kautta kuljettiin itäisiin kyliin. Ennen tieyhteyksiä edessä oli salotaival, joka matkattiin veneellä, hevosella tai apostolinkyydillä. Talvisin matkanteko helpottui, kun tehtiin hevosteitä yli suurien salojen ja järvenselkien. Möhkön ruukille tie Möhköstä itään oli tarpeellinen, ja niin valmistui tie Kuolismaahan 1907. Kun tietä saatiin jatkettua Liusvaaraan asti 1923, oli Ilomantsin kirkonkylältä itään autokelpoista tietä 90 kilometrin verran.

Yhteydet itäisistä kylistä muuhun maailman paranivat monella tapaa. Kun Möhkön ruukille oli saatu oma postiasema vuonna 1889, järjestettiin Möhköstä maalaiskirjeenkanto Lutikkavaaraan, Kuolismaahan, Melaselkään, Ontronvaaraan, Kuokanniemeen ja Viinivaaraan. Tiedonkulku nopeutui ratkaisevasti puhelinyhteyksien myötä. Puhelinlinja Möhköstä Kuolismaahan vedettiin vuonna 1921. Se auttoi erityisesti Enso-Gutzeitin savottatoimintaa. Pohjois-Karjalan rajavartiostolla oli kenttävartioihin omat yhteydet, joista eivät siviilit tuolloin hyötäneet.

Teiden rakentamisen jälkeen tulivat autot. Lutikkavaaralaiset Tauno ja Mikko Kettunen hankkivat ensimmäisen Fordin vuonna 1929 ja ryhtyivät ajamaan taksia. Mikon ura taksimiehenä jatkui yli 40 vuotta. Varhaisia taksiyrittäjiä olivat myös liusvaaralaiset Risto ja Ipu Martiskainen. Kuolismaa-Liusvaaran tie avautui linja-autoliikenteelle vuonna 1925. Valtio rakennutti tien Moisionahosta Suojärvelle asti 1934, ja ennen sotia päästiin linja-autolla huristelemaan kolmena kesänä reittiä Joensuu-Ilomantsi-Suojärvi.

Ilomantsin itäkylät asukkailla olivat nyt yhteydet sekä länteen ja itään.

Kuva Ilomantsin Museosäätö.

Suomen itsenäistymiseen saakka itäosan kylissä kiersivät vielä laukkukauppiaat ja isommat kauppamatkat tehtiin Aunukseen ja Pietariin. Ennen sotia toimi kauppa tai ainakin sen sivu-
myymälä jo melkein joka kylässä ja Möhkössä kauppoja oli useampi. Sekatavarakaupasta sai jo erikoisempiakin tuotteita tilaamalla kauppiaalta, ja tarvittaessa saattoi hypätä linja-autoon ja ajella vaikka Joensuuhun asti ostoksille. Kuvassa Onni Härkösen kauppa Melaselässä. Tiskin takana Rauha ja Onni Härkönen, asiakkaina vas. Veera Korhonen (os. Jeskanen) ja Lilli Aro.